

Nytt jämförelsesystem visar att regeringar sviker kvinnor i de globala HIV/AIDS insatserna

--75 % av länderna misslyckas att rapportera grundläggande information om hälsoservice för kvinnor och flickor, säger AIDS Accountability International --

Stockholm, 23 November 2009. Tre fjärdedelar av världens länder misslyckas att rapportera grundläggande information till FN om nationella insatser för att bemöta konsekvenserna av att kvinnor på ett ojämlikt sätt drabbas av HIV/AIDS. Detta menar AIDS Accountability International, en svensk oberoende organisation som idag lanserar ett nytt jämförelsesystem - *The AIDS Accountability Scorecard on Women*. Systemet visar också att länder som är tyngre belastade av AIDS rapporterar mycket bättre hur nationella insatser är anpassade efter kvinnors behov, jämfört med länder som är mindre drabbade av epidemin.

Jämförelsesystemet är den första oberoende utvärderingen någonsin av hur regeringar bemöter kvinnors specifika behov och utsatthet för HIV/AIDS. Systemet utvärderar den senaste data som FNs medlemsländer har rapporterat till UNAIDS, FNs organ som samordnar HIV/AIDS frågor. Rapporteringen är en del av FNs deklaration om HIV/AIDS, "2001 Declaration of Commitments on HIV/AIDS", som enhälligt har antagits av FNs medlemsländer.

En ökad rapportering av HIV/AIDS insatserna är avgörande för att kunna hålla länder ansvariga för effekten av nationella AIDS program, oavsett hur belastade olika länder är av epidemin. Trots specifika åtaganden att regelbundet rapportera data till FN, så lämnade 10 länder (av 192) inte in någon information alls om hur de nått de uppsatta målen i Deklarationen om HIV/AIDS.

Ytterligare 52 länder (28%) fick lägsta betyg i jämförelsesystemet och klassades som "ofokuserade" på frågor som rör kvinnor, för att de rapporterat in mycket lite data, eller ingenting alls om varken kvinnor eller genusfrågor. Österrike som nästa år kommer att stå som värd för den internationella konferensen AIDS 2010, var ett av de länder som fick betyget "ofokuserad". Andra länder som fick lägsta betyg var; *Jordanien*, som misslyckades att rapportera flera aspekter kring hur AIDS påverkar kvinnor trots att landet har en hög internationell profil i sitt förespråkande av kvinnors rättigheter; *Liberia*, där valet av Afrikas första kvinnliga statschef ännu inte har resulterat i insatser för kvinnor som är drabbade av AIDS; samt *USA* som inte rapporterat någon data om kvinnor inom ramarna för landets egna epidemi, trots sina betydande globala AIDS bidrag. Studien visar också på en nästan total brist på data från samtliga länder när det gäller utsatthet och hinder för tillgång till behandling, speciellt för unga flickor.

"Regeringar har åtagit sig att prioritera kvinnor i kampen mot AIDS, men vi saknar fortfarande en tydlig bild av om de verkligen lever upp till sina löften till kvinnorna", säger AAIs grundare och VD Rodrigo Garay. "Utan ett ökat ansvarsutkrävande kan vi inte vara säkra på att finansieringen används på rätt sätt, eller om kvinnor verkligen får sin beskärda del av vård och stöd. Vi kommer heller inte att kunna veta om vi når de globalt uppsatta AIDS målen för 2010 och framöver".

The AIDS Accountability Scorecard on Women har tagits fram med hjälp av experter från Global Coalition on Women and AIDS, UNIFEM, Ford Foundation och Universitetet i Cape Town samt Sonke Gender Justice Network, GNP+, World AIDS Campaign och EngenderHealth bland många andra.

Av länderna som har utvärderats i jämförelsesystemet, klassas 42% som "**medvetna**" om behovet att följa upp och rapportera data speciellt kring kvinnor, även om många av dem inte systematiskt rapporterar på alla element som har utvärderats.

Endast 25% av länderna fick systemets högsta betyg "**fokuserade**" (responsive) för att de rapporterar tillräckligt detaljerad data kring de nationella insatserna som är anpassade efter kvinnors behov. Bland länder som är tyngre belastade av HIV, fick hela 67% det bästa betyget "responsive", vilket också är det betyg som tilldelades de sju länder i världen som är svårast drabbade av epidemin.

Ländernas rapporter till FN avspeglar dock endast hur regeringar mäter sin egen HIV/AIDS insats, så därför behöver inte ett högt betyg på rapporteringen innebära att det överrensstämmer med landets verkliga agerande. Till exempel den relativt goda rapporteringen från Sydafrika, står också i kontrast till ett ojämnt resultat när det gäller hälsoservice och mödradödlighet som är tio gånger högre för HIV positiva kvinnor än för de kvinnor som inte lever med HIV.

Globalt är HIV/AIDS den främsta döds- och sjukdomsorsaken för kvinnor i reproduktiv ålder. Runt 50% av de vuxna människor som lever med HIV är kvinnor och den större majoriteten av dessa kvinnor lever i södra Afrika. I de mest drabbade länderna är tre kvinnor infekterade per varje ung man. De flesta kvinnor som får HIV har inte frivilligt antagit ett högre riskbeteende, utan de blir mer sårbara genom exempelvis sociala normer som hindrar dem att kontrollera sitt egna liv och sexuella förhållanden. Om mönstret ska brytas och HIV infektionerna minska, så krävs åtgärder som specifikt beaktar kvinnors utsatthet och sårbarhet i olika sammanhang.

"Vi förlorar alltför många kvinnor till denna sjukdom för att vi inte fokuserar på praktiska insatser som verkligen skulle hjälpa kvinnor att skydda sig mot en HIV infektion. Vi håller inte heller regeringar ansvariga för deras brist att agera" säger Elisabeth Mataka, FNs speciella sändebud för HIV/AIDS frågor i Afrika. "Kvinnor spelar roll, och de är dags att alla regeringar agerar utifrån sina åtaganden att skydda kvinnor och flickor mot HIV/AIDS".

"Slutresultatet av Scorecard on Women visar att vi vet väldigt lite om vad många länder gör för att reducera kvinnors sårbarhet för HIV infektioner, eller hur de ska öka kvinnors tillgång till viktig hälsoservice", säger Sigrun Mogedal, Norges HIV/AIDS ambassadör. "Något som är ännu mer oroväckande är den närmast totala avsaknaden av information om unga flickor som kanske är mer sårbara för HIV, än andra befolkningsgrupper. Var finns ansvarstagandet för dem?"

Element i Scorecard on Women

Jämförelsesystemet "the AIDS Accountability Scorecard on Women" betygsätter länder baserat på deras inrapportering av sex huvudsakliga element för att effektivt bekämpa HIV/AIDS för kvinnor. Det analyserar även den kompletterade information som regeringar tillhandahåller i sina narrativa rapporter.

Det sammansatta betyget i rapporteringsindexet i Scorecard on Women utvärderar en övergripande kvalitet och fullständighet i länders rapporting kring relevant data om kvinnor. Länder beskrivs som "**fokuserade**" (responsive) om de rapporterar den data som behövs för en effektiv insats för kvinnor i ett HIV/AIDS sammanhang; **medvetna** om rapporteringen speglar vikten av att följa upp och rapportera data specifikt för kvinnor, även om de i praktiken inte gör det så systematiskt; eller som **ofokuserade** på kvinnors behov och utsatthet, om de inte tillkännagivit eller heller inte rapporterat kring dessa aspekter. De som inte alls har rapporterat sina AIDS insatser, är noterade som länder med "ingen data".

De sex element som mäts i Scorecard on Women är:

Data insamling

Det här elementet visar hur länder rapporterat in information specifikt om kvinnor kring 17 nyckelfrågor utifrån ett epidemiologiskt och beetendeperspektiv, 11 frågor om kvinnor och genusdimensionen kring HIV/AIDS, samt i den information som finns i de narrativa rapporterna. Länder som är tyngre belastade av AIDS rapporterar bättre än länder som inte är lika drabbade. 19 länder av de 25 som fick det högsta betyget "A" på detta element, är länder som ligger söder om Sahara i Afrika. Högendemiska länder där 15% eller mer av den vuxna befolkningen lever med HIV, fick i genomsnitt betyget 4.0 av maximalt 5.0, medan medelbetyget för länder med en låg eller koncentrerad epidemi endast hamnade på 1.8.

Genusdimension

Det här elementet utvärderar till vilken grad länder har integrerat genusdimensionen av HIV/AIDS sin utvecklingsplanering samt hur de implementerar insatserna för en förbättrad jämställdhet. Mer än 25% av alla länder misslyckas att rapportera någon information på detta element, vilket också inkluderar 13% av de länder som är mer drabbade.

Policy och Rättsperspektiv

Detta elementet speglar utvecklingen i att säkerhetsställa att män och kvinnor har samma tillgång till prevention, behandling, omsorg och stöd, samt lika rättigheter och skydd mot diskriminering. Mer än hälften av alla länder rapporterade att deras lagar inbegrep speciellt skydd mot kvinnor i HIV/AIDS kontexten men endast 37% hade öronmärkt budget för ett sådant skydd. 57% av länderna med en generaliserad epidemi hade avsatt en sådan budget, och endast 3% av länderna i Väst-och Centraleuropa hade gjort det.

Nationella Program

Det här elementet är baserat på länders rapportering av könsdisaggregerad data på fem nyckelindikatorer som mäter tillgång till behandling och preventionsprogram. Så mycket som 71% av länderna rapporterade data om kvinnor på detta element, men de flesta rapporter var ofullständiga. Östeuropa och Centralasien samt regionen Afrika söder om Sahara fick högsta medelvärdet i betygsättningen.

Kunskap och Beteende

Det här elementet granskar vad kvinnor känner till om HIV och hur HIV förebyggs, och till vilken grad de har ändrat beteende för att minska risken för infektion. Endast 31 % av länder i Väst- och Centraleuropa rapporterade data kring detta element, i kontrast till 83% i mer drabbade länder.

Effekt

En av de huvusakliga målsättningarna för länders HIV svar, måste vara att minska nya HIV infektioner och underlätta tillgången till behandling för de som behöver bromsmedicin. Men så mycket som 44 % av länderna rapporterade dock ingen data om kvinnor på detta element. Endast 10% av länderna rapporterade all efterfrågad information.

Utöver den kvantitativa rapporteringen av länders HIV/AIDS utveckling så finns även de så kallade narrativa rapporterna, där länderna har en chans att dela med sig av viktig kontextuell information som kan bidra mycket till att förbättra förståelsen av landets svar mot HIV/AIDS. Här visar Scorecardanalysen dock att 83 av 145 länder (57 %) som lämnat sådana narrativa rapporter, misslyckades att diskutera genusdimensionen helt och hållet.

Tre viktiga prioriteringar

AAI understryker vikten av tre huvudsakliga prioriteringar som kan förbättra länders utvärdering av kvinnors situation och utsatthet för HIV/AIDS.

- **Det behövs en mer komplett rapportering**

Trots att rapporteringen till FN har förbättras de senaste åren, så återstår stora luckor i kunskapen om hur länder svarar mot kvinnors situation när det gäller HIV/AIDS. Utan bättre uppföljning, så är det omöjligt för det internationella samfundet att utvärdera om milleniemålen och andra internationella överenskommelser och målsättningar för HIV/AIDS, har uppnåtts eller inte.

- **Det behövs mer relevanta indikatorer för kvinnors utsatthet och förebyggande insatser**

Nuvarande sätt att följa upp information om kvinnor fångar inte många av de underliggande faktorer som bidrar till en ökad risk för HIV för kvinnor. Det saknas framförallt information och data om unga och tonårsflickor, som är en av de mest sårbara grupperna i länder med en generaliserad epidemi.

- **Det behövs bättre narrativa rapporteringar**

Rapporteringen av den globala uppföljningen av AIDS borde framöver inriktas på att bättre generera en kontextuell analys av hur kvinnor påverkas av epidemin. Dessa analyser är avgörande för att skapa en större debatt och generera lärdomar kring kvinnors situation när det gäller HIV/AIDS.

“Vi måste bygga upp ett starkare ledarskap som svarar mot kvinnor och flickors akuta behov”, säger Mo Ibrahim, som är företagsledare och ordförande för Mo Ibrahim Foundation, ett afrikanskt initiativ som förespråkar starkare ledarskap i Afrika. “Att hålla regeringar och andra nyckelaktörer ansvariga för kvinnor och flickor, är avgörande för att skydda dem mot HIV infektion and ge den hälsoservice som kvinnor och flickor nu saknar i så många av världens länder”.

Om AIDS Accountability International

AAI är en oberoende icke-vinstdrivande organisation som grundades för att öka ansvarstagandet och inspirera till ett starkare ledarskap i bekämpningen av AIDS epidemin. Detta gör AAI genom att jämföra och värdera till vilken grad statliga och icke-statliga aktörer uppfyller sina åtaganden när det gäller HIV/AIDS insatserna. AAI vill bygga broar mellan aktörer och institutioner som samlar in och analyserar data inom HIV/AIDS området och de som använder dessa uppgifter i olika sammanhang, till exempel inom beslutsfattande och opinionsbildning. Genom sina värderingsverktyg ger AAI dessa aktörer ett slags kompass som pekar i nya riktningar för policies och program som stimulerar till debatt om behovet av större ansvarstagande, ledarskap och transparens.